

GO-2157-58 Seat No. _____

B. A. (Sem. V) Examination

November/December - 2013

Sanskrit : C.C. - 510 (Core Comp.) (Main)

1. (१) (कुमारसंभवम् (सर्ग - १ - ५) कालिदास)
(२) नियतच्छदांसि (३) निबन्धा
2. (१) अमरुशतकम्: श्लोक १-५० (वैकल्पिक प्रश्नपत्र)
(२) अचूतसन्धिप्रकरणम् ।

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

1. (१) (कुमारसंभवम् (सर्ग - १ - ५) कालिदास)
(२) नियतच्छदांसि (३) निबन्धा

१ महाकाव्यननां लक्षशो जशावी 'कुमारसंभवम्'नु महाकाव्य तरीके भूल्यांकन करो. १४

अथवा

१ काखिदासनी साहित्यिक कृतिओ विशे यर्या करो. १४

२ कुमारसंभवना त्रीजा सर्ग (मदनदहन)नु रसदर्शन करो. १४

अथवा

२ कुमारसंभवना आधारे 'पार्वती'नु पात्रालेखन करो. १४

૩ ટૂંક નોંધ લખો : (ગમે તે બે)

૧૪

(૧) કુમારસંભવમ્ શીર્ષક

(૨) વસંતવર્ણન

(૩) અનુષ્ટુપ છંદનું લક્ષણ - બંધારણ અને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો

(૪) વસંતતિલકા છંદનું લક્ષણ - બંધારણ અને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

૪ ગમે તે એક વિષય પર નિબંધ લખો :

૧૪

(૧) વૈદિક ધર્મનું સ્વરૂપ

(૨) આદિકાવ્ય રામાયણ

(૩) સંસ્કૃત કાવ્યસાહિત્યમાં ગુજરાતનું પ્રદાન.

૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના ઉત્તર એક બે વાક્યમાં આપો : ૧૪

(૧) અસ્તિ કશ્ચિદ્ વાગ્વિશેષઃ પ્રશ્ન કોણે કોને કર્યો ?

(૨) કાલિદાસ કયા ધર્મનો અનુયાયી હતો.

(૩) કાલિદાસ કયા રાજાનો આશ્રિત કવિ હતો.

(૪) કુમારસંભવ શીર્ષક શેના આધારે આપવામાં આવ્યું છે ?

(૫) પાર્વતી 'ઉમા' કેમ કહેવાય છે ?

(૬) કાલિદાસને કયો અલંકાર પ્રિય છે ?

(૭) કુમારસંભવનો પ્રધાન રસ જણાવો.

(૮) કુમારસંભવમાં શંકરના પાત્રની વિશિષ્ટતા જણાવો.

(૯) કામદેવે કયા બાણનો પ્રયોગ શંકર પર કર્યો હતો ?

(૧૦) કાલિદાસે હિમાલયને કેવો માન્યો છે ?

(૧૧) છંદની વ્યાખ્યા આપી તેના પ્રકારો લખો.

(૧૨) હ્રસ્વસ્વર અને દીર્ઘસ્વર કેટલા છે ? કયા કયા ?

2. (9) अमरुशतकम्: श्लोक 9-40 (वैकल्पिक प्रश्नपत्र)

(2) अचूतान्धिप्रकरणम् ।

9 गभे ते २१२ श्लोकोनो अनुवा६ करो :

१४

- (9) भूभङ्गे रचितेऽपि दृष्टिरधिकं सोत्कण्ठमुद्दिक्षते
रुद्धायामपि वाचि सस्मितमिदं दग्धाननं जायते ।
कार्कश्यं गमितेऽपि चेतसि तनू रोमाञ्चमालम्बते
दृष्टे निर्वहणं भविष्यति कथं मानस्य तस्मिञ्जने ॥
- (2) कोपो यत्र भ्रुकुटिरचना निग्रहो यत्र मौनं
यत्रान्योन्यस्मितमनुनयो दृष्टिपातः प्रसादः ।
तस्य प्रेम्णस्तदिदमधुना वैशसं पश्य जातं
त्वं पादान्ते लुठसि न च मे मन्युमोक्षः खलायाः ॥
- (3) लग्ना नांशुकयल्लवे भुजलता न द्वारदेशेऽर्पिता
नो वा पादयुगे स्वयं निपतितं तिष्ठेति नोक्तं वचः ।
काले केवलमम्बुदालिमलिने गन्तुं प्रवृत्तः शठ-
स्तन्या बाष्पजलौधकल्पितनदीपूरेण रुद्धः प्रियः ॥
- (4) आयाते दयिते मनोरथशतैनीत्वा कथंचिद्दिनं
वैदग्ध्यायगमाज्जडे परिजने दीर्घा कथां कुर्वति ।
दद्यास्मीत्यमिधाय सत्वरपदं व्याधूय चीनाशुकं
तन्वङ्ग्या रतिकातरेण मनसा नीतः प्रदीपः शमम् ॥
- (5) शून्यं वासगृहं विलोक्य शयनादुत्थाय किंचिच्छनै-
निद्राव्याजमुपागतस्य सुचिरं निर्वर्ण्य पत्युर्मुखम् ।
विस्त्रब्धं परिचुम्ब्य जातपुलकामालोक्य गण्डस्थलीं
लज्जानम्रमुखी प्रियेण हसता बाला चिरं चुम्बिता ॥
- (6) चरणपतनं सख्याभावा मनोहरचाटवः
कृशतरतनोर्गाढाश्लेषो हठात्परिचुम्बनम् ।
इति हि चपलो मानारम्भस्तथापि हि नोत्सहे
हृदयदयितः कान्तः कामं किमत्र करोम्यहम् ॥
- (7) निःशेषच्युतचन्दनं स्तनतटं निर्मृष्टरागोऽधरो
नेत्रे दूरमनञ्जने पुलकिता तन्वी तवेयं तनुः ।
मिथ्यावादिनि दूति, बान्धवजनस्याज्ञातपीडागमे
वापीं स्नातुमितो गतासि न पुनस्तस्याधमस्यान्तिकम् ॥
- (8) पादाङ्गुष्ठेन भूमिं किसलयरुचिना सापदेशं लिखन्ती
भूयो भूयः क्षिपन्ती मयि शितशबले लोचने लोलतारे ।
वक्त्रं ह्रीनम्रमीषत्कुरदधरपुटं वाक्यगर्भं दधाना
यन्मां नोवाच किंचित्स्थितमपि हृदये मानसं तद् दुनोति ॥

૨ મુક્તક કાવ્યનાં લક્ષણો જણાવી અમરુશતકનું મુક્તક કાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન કરો. ૧૪

અથવા

૨ અમરુની કાવ્યશૈલીનું નિરૂપણ કરો. ૧૪

૩ (અ) ગમે તે બે સૂત્રો સમજાવો : ૭

- (૧) ઇકો યણચિ । ૬-૧-૭૭
(૨) ઉપદેશેઽજનુનાસિક ઇત્ । ૧-૩-૨
(૩) વૃદ્ધિરેચિ । ૬-૧-૮૮
(૪) અકઃ સવર્ણે દીર્ઘઃ । ૬-૧-૧૦૧

(બ) ગમે તે બે સંધિ સૂત્ર પ્રમાણે સમજાવો : ૭

- (૧) મધ્વરિઃ (૨) પાવકઃ
(૩) ઉપેન્દ્રઃ (૪) શકન્ધુઃ

૪ ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે) ૧૪

- (૧) અમરુનું જીવન (૨) અમરુશતકની નાયિકા
(૩) અમરુનું પ્રણયનિરૂપણ (૪) અમરુશતકના અલંકારો.

૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ આપો : ૧૪

- (૧) પરદેશ જવા માટે તૈયાર થયેલા નાયકે પોતાનો પરદેશ જવાનો વિચાર કેમ મુલતવી રાખ્યો ?
(૨) પ્રિયતમા પોતાના પ્રાણને શો ઉપાલંભ આપે છે ? શા માટે ?
(૩) વિદેશથી ઘરે પાછા ફરેલા પ્રિયતમનું સ્વાગત નાયિકાએ કેવી રીતે કર્યું ?
(૪) પ્રણયચેષ્ટાઓમાં વૈવિધ્ય લાવવા સખી નાયિકાને શું શીખવે છે ?
(૫) પ્રિયતમાના દર્શન માટે તલસતો પથિક શું શું કરે છે ?
(૬) શ્રીષ્મની સંખ્યા સુંદરીઓના સૌંદર્યને કેવી રીતે વધુ સુંદર બનાવે છે ?
(૭) સંધિ એટલે શું ? તેના મુખ્ય પ્રકારો જણાવો.
(૮) પરિભાષાસૂત્ર કોને કહેવામાં આવે છે ?
(૯) વૃદ્ધિ એટલે શું ?
(૧૦) ઉપસર્ગ એટલે શું ? કોઈ પણ પાંચ ઉપસર્ગનાં નામ આપો.
(૧૧) આદેશ એટલે શું ?
(૧૨) ટિ સંજ્ઞા કોને આપવામાં આવે છે ?